

Het Vakantiedier

Al sinds onheugelijke tijden (sinds Adam?) heeft de Mens er behoefte aan dieren bij namen te noemen. Hierdoor kan hij aan soortgenoten duidelijk maken wat voor lekkers, gevaarlijks of moois hij gezien heeft. Bij deze naamgeving hebben vermoedelijk van het begin af aan ook eigenschappen van de aan te duiden dieren een rol gespeeld. In de Nederlandse benamingen van dieren zijn bijvoorbeeld aanduidingen terug te vinden van kleur (Geelbuikvuurpad, Zwarte rat), van voedsel (Visdief, Eikelmuis), van vorm en omvang (Grote hoefijzerneus, Middelste zaagbek), van plaats van voorkomen (Poelslak, Boomkikker), enz. Een heel aparte categorie van naamgevingen is die waaraan gedragingen van de dieren ten grondslag liggen. Dit levert namen op als loopkever, Draaitor, Tuimelaar, Vroegvlieger, modderkruiper en Kemphaan. Het aparte van deze categorie is dat dit type benamingen alleen lijkt voor te komen bij diergroepen die een voor de Mens duidelijk herkenbaar gedrag ten toon spreiden. Een landslak met een dergelijke Nederlandse naam ken ik bijvoorbeeld niet.

Terwijl ik zo over naamgeving en daaraan soms ten grondslag liggende gedragingen zat na te denken, vroeg ik mij ineens af door welke vorm van gedrag de Mens het best gekarakteriseerd zou kunnen worden. Natuurlijk de Latijnse naam van de Mens Homo sapiens duidt op het feit dat de Mens kan denken. Maar denken is natuurlijk geen gedrag; in het beste geval ligt het aan de handelingen van de Mens ten grondslag. En wie zegt dat de Mens het enige dier is dat kan denken? Gaandeweg drong zich de volgende gedachte bij mij op. Bij de Mens is, dankzij zijn sociale structuren, de mogelijkheid ontstaan om voor langere tijd de dagelijkse strijd om het bestaan de rug toe te keren en gewoon te doen waar hij zin in heeft. Geen enkele andere diersoort kan zich dat in die mate permitteren. Vakantie houden, want daar gaat het om, is dus een typische en unieke uiting van menselijk gedrag dat, als de omstandigheden het toelaten, massaal vertoond wordt. Bij naamgeving van de Mens op grond van z'n gedrag zou dus in alle geval 'vakantie' een rol moeten spelen.

Mijns inziens zou ook de beladen term 'Mens' uit de naamgeving het best kunnen verdwijnen; tenslotte zou dat in principe net zo'n type aanduiding moeten zijn als 'vos' of 'salamander'. Aangezien dit echter niet het geval is, zou wellicht het best eenvoudig gesproken kunnen worden van 'Vakantiedier'. Dit is een heldere benaming voor een diersoort die op het punt staat weer massaal een bepaald gedrag ten toon te spreiden.

Misschien is het goed om, wanneer u dit gedrag gaat vertonen, er toch zo nu en dan even bij stil te staan dat dit voor velen vanzelfsprekende gedrag, zeker mondiaal gezien, voor erg veel soortgenoten (nog) niet is weggelegd en dat vakantie houden als een voorrecht beschouwd kan worden.

A.J. Lever

Jaarstukken 1984

Tijdens de Algemene Ledenvergadering op zondag 2 juni jl. werden de volgende verslagen door de leden goedgekeurd.

Verslag van de algemene ledenvergadering op 3 juni 1984 te Vlodrop

Nadat de voorzitter de vergadering geopend had, deelde de secretaris mee dat bericht van verhindering ontvangen was van de heren dr. A.J. Lever en drs. W.G. Vergoossen.

Vervolgens werd het verslag van de vorige jaarvergadering behandeld en ongewijzigd goedgekeurd. Ook de verslagen over 1983 van de secretaris en van de penningmeester werden ongewijzigd goedgekeurd. Bij het financieel verslag wees de voorzitter er nog op dat de financiële situatie van het Genootschap niet zo rooskleurig is als

uit de jaarrekening zou kunnen blijken. Het kleine overschot over 1983 werd toegevoegd aan de voorzieningen ten behoeve van het jubileum in 1985. De snelheid waarmee de uitgaven stijgen staat echter in geen verhouding tot het tempo waarmee de (structurele) inkomsten toenemen. Ook het verslag van de redactie werd zonder wijzigingen goedgekeurd. Bij de mutaties in de samenstelling van het Algemeen Bestuur werden de heren drs. C. Thissen en drs. D.Th. de Graaf bij acclamatie herkozen. Laatstgenoemde zou het secretariaat van de scheidende secretaris, de heer W.J. van der Coelen, overnemen. Mevrouw C. Adams-Kaasra werd gekozen tot bestuurslid waarbij zij de functie van penningmeester overnam van de heer W.P.H. Gilissen, die zich niet herkiesbaar stelde. De vacature voor de heer P. van der Horst die zich niet herkiesbaar stelde werd in afwachting van

een kandidatuur uit Noord-Limburg niet opgevuld. Zowel de heer Van der Horst als de heren Van der Coelen en Gilissen werden daarna door de voorzitter namens het gehele Genootschap uitvoerig bedankt.

De aftredende redactieleden, mevrouw drs. F.N. Dingemans-Bakels en de heer drs. A.W.F. Meijer, werden bij acclamatie herkozen.

De voorzitter memoreerde voorts het 75-jarig bestaan van de Genootschap in 1985 en vroeg de aanwezigen ideeën voor mogelijke activiteiten door te geven aan een daartoe ingestelde lustrumcommissie. Bij de rondvraag ontstond naar aanleiding van een vraag van de heer W. Bult een discussie over het karakter van het Natuurhistorisch Maandblad, waarin velen (ook de redactie) graag wat meer populair-wetenschappelijke artikelen zouden zien naast de wetenschappelijke bijdragen. De aanwezige

redacteuren nodigde een ieder uit dergelijke bijdragen te schrijven of anderen daartoe aan te zetten.

De heer J. Heerkens Thijssen vroeg zich af of het verslag van de jaarvergadering zo spoedig mogelijk na de vergadering in het Maandblad gepubliceerd zou kunnen worden. Na een korte discussie over het nut van publicatie van bestuurlijke verslagen in het Maandblad zegde de voorzitter toe de mogelijkheden hiertoe te zullen onderzoeken.

Na de vergadering werd een interessante excursie gehouden door het dal van de Rode Beek en het aangrenzende Meinweggebied onder leiding van de heren J.T. Hermans en drs. C.J. Thissen. Na afloop hiervan bedankte de voorzitter beiden en werd onder het genot van een drankje nog wat nagepraat.

W.C. van der Coelen
en D.Th. de Graaf

Jaarverslag van de Secretaris

Op 31 december 1984 bedroeg het aantal betalende leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg 842, 32 meer dan op 1 januari van het verslagjaar. Hoewel deze ledenaanwas niet aanzienlijk is, zet de tendens tot groei van het Genootschap zich voort.

Het Algemeen Bestuur bestond in het verslagjaar uit Mevrouw C. Adams-Kaasta (penningmeester, vanaf 3 juni) en de heren drs. A.J. Broen (coördinator studiegroepen), W.F. Bult, W.C. van der Coelen (tot 3 juni), ing. C. van Geel, W.P.H. Gilissen (tot 3 juni), drs. D.Th. de Graaf (secretaris vanaf 3 juni), L.G.M. Hensels, P. van der Horst (tot 3 juni), drs. A.J.W. Lenders, dr. A.J. Lever (vice-voorzitter), P. Spreuwenberg, drs. C.A.J. Thissen (tweede secretaris), drs. W.G.L.M. Vergoossen en ing. F.S. van Westreenen (voorzitter). Het Algemeen Bestuur kwam in het verslagjaar vier maal bijeen. De lopende zaken werden afgehandeld door het Dagelijks Bestuur dat bestond uit de bestuursleden die hierboven met een specifieke

functie zijn genoemd. De administratie werd verzorgd door de heer A.G.M. Koomen, die deze werkzaamheden ook na zijn vervroegde uittreding per 1 oktober als volontair medewerker bleef uitvoeren. De heer W.J.C.M. Ganzevles coördineerde het omvangrijke archief van de vogelstudiegroep, verzorgde vele aanvullingen hiervoor en had een groot aandeel in de voorbereidingen voor de op stapel staande nieuwe avifauna van Limburg. Het Genootschap werd bestuurlijk vertegenwoordigd in de Commissie van Advies en Bijstand voor het Natuurhistorisch Museum Maastricht, de Stichting Botanische Tuinen Kerkrade, de Stichting Milieufederatie Limburg en de Stichting Culturele Raad Limburg. Voorts waren diverse bestuursleden van de studiegroepen betrokken bij ambtelijk overleg betreffende (het behoud van) de natuurhistorische waarden van Limburg. In het verslagjaar waren studiegroepen actief op het gebied van planten, vogels, zoogdieren, amfibieën en reptielen, vlinders, kevers, spinnen, paddestoelen, algen en protozoën, bomen en onderaardse kalksteengroeven. Deze studiegroepen organiseerden vele excursies, lezingen en studiebijeenkomsten en coördineerden het onderzoek binnen de genoemde werkvelden. Een en ander mocht resulteren in een groot aantal verslagen, artikelen in het Natuurhistorisch Maandblad en in de verschillende mededelingenbladen.

In het verslagjaar ontving het Genootschap voor een aantal projecten specifieke subsidies. Zo kon bijvoorbeeld dankzij een subsidie van het Prins Bernhard Fonds het onderzoek naar de vergrassing van de Zuidlimburgse kalkgraslanden gecontinueerd worden; de heer drs. R. Bobbink kon daardoor, door het Genootschap gedetacheerd bij en in samenwerking met de Vakgroep Botanische Oecologie van de Rijksuniversiteit Utrecht, zijn werkzaamheden voortzetten. Het betreffende onderzoek leidde reeds tot een publicatie in het Natuurhistorisch Maandblad en binnen afzienbare tijd zijn meer bijdragen te verwachten in zowel het Maandblad als in enkele buitenlandse tijdschriften.

Dankzij subsidies in het kader van de

provinciale ondersteuning van het vrijwilligerswerk alsmede in het kader van het Proefgebied Nationaal Landschap Mergelland konden enkele studiegroepen grote vooruitgang boeken in hun onderzoek en/of het uitvoeren van beschermende maatregelen. Voor wat dit laatste betreft mogen ook de aanzienlijke subsidies ten behoeve van de aanleg van poelen en het inrichten van vleermuisreservaten niet onvermeld blijven. Het stemt tot vreugde dat de provinciale en landelijke overheden zoveel vertrouwen hebben in het werk van het Natuurhistorisch Genootschap dat zij voor bijvoorbeeld deze maatregelen steeds vaker een beroep op de vereniging doen.

Voor enkele in voorbereiding zijnde publicaties werden eveneens aanzienlijke subsidies ontvangen: "Groen Maastricht" (met steun van het Ministerie van Landbouw en Visserij en het Natuurhistorisch Museum Maastricht; gerealiseerd in maart 1985), een publicatie over bodem en vegetatie van de Lonzenbach (met steun van het Anjerfonds Limburg en het Korthalsfonds van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen in 1985 uit te geven in samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging) en "De Bemelerberg" (in mei 1985 gerealiseerd met steun van de Provincie Limburg, de Stichting Het Limburgs Landschap en de gemeente Margraten). Ook zag in 1984 een nieuwe propagandafolder het licht teneinde meer bekendheid te geven aan het werk van het Genootschap.

Samen met het Natuurhistorisch Museum Maastricht werd wederom een cursus "mesofossielen" voor docenten uit het voortgezet onderwijs georganiseerd. In genoemd museum werd bovendien door de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven van het Genootschap de tijdelijke tentoonstelling "Myenen Merghel" gerealiseerd, die vele bezoekers heeft getrokken. Samen met het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie, de Stichting Het Limburgs Landschap en de Stichting Milieufederatie Limburg werd in november de succesvolle themadag "Verzuring in Limburg" georganiseerd. Ook op andere fronten was het

Genootschap actief op het gebied van natuur- en milieubescherming. Naast het eerder genoemde overleg tussen Studiegroepen en overheden moet ook de bijdrage genoemd worden van het Genootschap in de besluitvorming omtrent de plannen tot mergelwinning op het plateau van Margraten. De vice-voorzitter en de secretaris verwoordden in november tot in laatste instantie, de Raad van State, de mening van het Genootschap in deze. In het verslagjaar werd door het Bestuur een lustrumcommissie ingesteld die de activiteiten in het kader van het vijfenzeventigjarig jubileum in 1985 gestalte moet geven. Ook werd een beheersgroep voor de computer van het Genootschap ingesteld die, onder leiding van ir. J. den Boer, de technische zaken en de ontwikkeling van programmatuur coördineert. Voor dit laatste stelde de HTS te Heerlen wederom stagiaires beschikbaar. Terugziend op 1984 kan gesproken worden van een vruchtbaar Genootschapsjaar waarin niet alleen voortgeborduurd kon worden op eerder genomen initiatieven maar waarin ook vele

kiemen werden gelegd voor het toekomstig werk van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg.

D.Th. de Graaf

Jaarverslag van de Hoofredactie

In 1984 bestond de redactie uit mevrouw drs. F.N. Dingemans-Bakels en de heren J.A.M. Heerkens Thijssen, drs. H.P.M. Hillegers, drs. A.W.F. Meijer, W. Ogg, ir. J. den Boer, drs. D.Th. de Graaf en dr. A.J. Lever. Beide laatsten traden op als hoofdredacteur en verzorgden tevens de vormgeving. Evenals vorige jaren werd de druk verzorgd door de firma Stereo + Grafia te Maastricht.

In 1984 verschenen 11 afleveringen van het Natuurhistorisch Maandblad, waarvan één als dubbelnummer, met in totaal 240 pagina's. In deze jaargang werden 47 hoofdartikelen geplaatst. Dat ook de rubriek "Korte Mededelingen" zich in een stijgende be-

langstelling mag verheugen, kan blijken uit het feit dat er daarvan 25 geplaatst werden.

Ten behoeve van de artikelenreeks "De invertebratenserie van de Zuid-limburgse kalkgraslanden" werd opnieuw een subsidie ontvangen van de Uyttenboogaart-Eliassen Stichting tot Bevordering der Entomologische Wetenschap.

In 1984 werd een herdruk verzorgd van de Publicatie "Mesofossielen in de kalkafzetting van het Krijt van Limburg" (Reeks XXXI, afl. 1-2).

Vorbereidingen werden getroffen voor de Publicatie "De Bemelerberg, een bundel artikelen over de natuur- en cultuurhistorische betekenis van een droog schraallandreservaat in Zuid-Limburg" - Reeks XXXIV, afl. 1-5 (1984) - die inmiddels in mei 1985 is verschenen. Deze Publicatie kon tot stand komen dankzij financiële steun van de Provincie Limburg (in het kader van het Proefgebied Nationaal Landschap Mergelland), de gemeente Margraten en de Stichting Het Limburgs Landschap.

A.J. Lever

In Memoriam

Jacqueline Janssen 1905-1985

Op bijna 80-jarige leeftijd is overleden onze trouwe juffrouw Janssen. Zij was een van de leden van de oude garde van de afdeling Heerlen, zoals Ant. v.d. Kruk, Dr. Dijkstra, V. Snickers en papa Sterken en nog wel enkele anderen. In haar tijd was zij een geregeld bezoeker van de maandvergaderingen en ijverig deelnemer aan excursies. En dat steeds met de bedoeling aan haar leerlingen door te geven

wat zij zelf had kunnen opsteken. Een werkster dus van het eerste uur aan

de basis van de natuur- en milieueducatie. In het poesie-album van haar nichtje schreef zij:

*Mensen met je grote voeten,
kijk toch beter waar je gaat.
Bedenkt dat op het kleinste plekje
soms het mooiste bloempje staat.*

Velen zullen aan haar een goede herinnering bewaren.

P.J. van Nieuwenhoven